

Verslag van een onderzoek naar de stand van de Limburgse taal in opdracht van Veldeke Limburg

1. Inleiding

In opdracht van Veldeke Limburg heeft onderzoeksbureau R&M|Matrix een onderzoek uitgevoerd onder een representatieve steekproef van de Limburgse bevolking. Doel van het onderzoek was de stand van de Limburgse taal in kaart te brengen door na te gaan hoeveel van de inwoners van de provincie Limburg een vorm van Limburgs dialect spreken. Daarnaast is nagegaan hoe het stond met de bekendheid en de beeldvorming van dialectvereniging Veldeke Limburg. In totaal zijn 1.011 personen van 18 jaar en ouder ondervraagd door middel van een online enquête. Het veldwerk vond plaats in de tweede helft van januari 2021. We geven hier de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek weer.

2. Limburgs spreken

Van alle volwassen inwoners van de provincie Limburg spreekt 67% vloeiend een van de Limburgse dialecten. Daarnaast geeft nog eens 11% aan het Limburgs wel te spreken maar gebrekkig. In totaal spreekt dus 78% van de Limburgse bevolking - al dan niet gebrekkig - een vorm van dialect. Voor het merendeel van hen is dat het dialect van hun huidige woonplaats (66%), voor een minderheid het dialect van een eerdere woonplaats (10%) en voor een ander deel een "mengelmoes" van dialecten (24%).

Dat lijkt een uitstekende score voor het Limburgs als we dat vergelijken met het dialectgebruik in andere regio's in Nederland. Maar er zit een addertje onder het dialectgras. Als we het vloeiend Limburgs spreken uitdrukken naar leeftijdscategorieën zien we het volgende beeld:

Tabel 1: Vloeiend Limburgs spreken naar leeftijd

Leeftijd	%
65 jaar en ouder	74
50 - 64 jaar	72
35 - 49 jaar	64
18 - 34 jaar	52
Gemiddeld	67
n =	1.011

Daaruit wordt duidelijk dat het vooral de ouderen zijn die nog in grote getale Limburgs spreken en dat die vaardigheid stelselmatig afneemt naarmate de jongere groepen in beeld komen. Een zelfde patroon doet zich voor bij het antwoord op de vraag wat men als zijn moedertaal beschouwt, nader gedefinieerd als de taal die vroeger thuis werd gesproken tussen ouders en kinderen. Bij de oudste leeftijdscategorie (65 jaar en ouder) geeft 66% aan dat thuis dialect werd gesproken tegenover 50% Nederlands. Bij de jongste groep (18 tot 34

jaar) is dat precies omgekeerd: 54% sprak thuis dialect tegenover 70% Nederlands. De percentages tellen op tot boven de 100% vanwege degenen die thuis zowel dialect als Nederlands spraken. Als we kijken naar degenen thuis enkel dialect spraken en geen Nederlands dan is dat bij de 65-plussers 46% en bij de Limburgers onder de 35 nog maar 28%.

Opvallend is dat er ook regionale verschillen zijn waar te nemen. In Westelijk Zuid Limburg, met Maastricht en Sittard als grootste kernen, spreekt 76% vloeiend Limburgs. Midden Limburg met Roermond en Weert als kernen, doet daar weinig voor onder met 74%. Maar Oostelijk Zuid Limburg, met Heerlen en Kerkrade als grootste kernen, blijft daarbij aanzienlijk achter met 54% en ook Noord Limburg, met Venlo en Venray als kernen, scoort met 60% maar ietsje beter. Van de Oostelijk Mijnstreek is bekend dat de instroom van vele nationaliteiten tijdens de hoogtijdagen van de mijnindustrie tot een neergang van de dialecten heeft geleid. In Noord Limburg speelt wellicht de nabijheid van overwegend Nederlands sprekend Brabant een rol van betekenis.

Even opvallend is dat er qua opleidingsniveau dan weer veel minder verschil is op te merken. Zowel de lager opgeleiden (70%) als de middelbaar opgeleiden (66%) als de hoger opgeleiden (64%) spreken in meerderheid vloeiend Limburgs. Het bevestigt het beeld dat bij het spreken van Limburgs sociale klasse veel minder een bepalende factor is dan bij veel andere dialecten het geval is.

Overigens zegt 21% van de inwoners van Limburg het Limburgs niet te spreken maar wel te begrijpen. Slechts een zeer kleine minderheid van 2% van de inwoners van Limburg zegt de Limburgse taal én niet te spreken én niet te begrijpen. Daarmee lijkt het vaak gehoorde verwijt dat Limburgers door dialect te spreken veel anderen buitensluiten althans binnen de provinciegrenzen toch enigszins ontkracht te worden.

3. Limburgs spreken gespecificeerd

Aan degenen die aangeven Limburgs te spreken is een aantal vervolgvragen gesteld om na te gaan hoe en wanneer de die taal gebruiken. 66% geeft aan dat ze het dialect van hun woonplaats gebruiken. 10% gebruikt het dialect van een eerdere woonplaats en 24% zegt een mengelmoes van verschillende Limburgse dialecten te spreken. 79% van degenen die Limburgs spreken doet dat vrijwel dagelijks en nog eens 10% regelmatig. De overige 11% spreekt soms of vrijwel nooit dialect.

Vervolgens is de vraag voorgelegd met wie of bij welke gelegenheid men de Limburgse taal gebruikt. Onderstaande tabel geeft een overzicht van het percentage dialectsprekers dat die taal aanwendt in gesprekken met verschillende categorieën contacten.

Tabel 2: Gebruik van Limburgse taal

Contacten	%
Met partner	57
Met kinderen	49
Met familieleden	82
Met vrienden en kennissen	88
Met collega's op het werk	55

Met personeel in winkel of markt	73
Met medewerkers van officiële instanties (gemeente, bank, e.d.)	41
Met mijn huisarts	38
Met vreemden op straat	45
n =	788

Bij het bekijken van de uitkomsten moeten we er rekening mee houden dat niet iedereen een partner of kinderen of collega's op het werk heeft waardoor het percentage in die categorieën vanzelf lager uitvalt. Wanneer we bijvoorbeeld de vraag over het dialect spreken met kinderen toespitsen op degenen die momenteel thuiswonende kinderen hebben, dan blijkt dat 64% van hen dialect spreekt met die kinderen. En als we degenen die geen werk hebben uitzonderen dan blijkt dat van de werkzame personen (inclusief ZPP-ers) 68% Limburgs spreekt met collega's.

Het meest algemeen is het spreken van dialect met familieleden (82%) en vrienden en kennissen (88%). Opvallend is verder het hoge aandeel van de dialectsprekers dat Limburgs spreekt met winkelpersoneel (73%). Dat is opvallend omdat wel vaker geklaagd wordt dat personeel geïnstrueerd zou worden om Nederlands te spreken tegen klanten. Blijkbaar laat bijna driekwart van de dialectsprekers zich daardoor toch niet weerhouden om Limburgs te gebruiken. Ervan uitgaande dat iedereen een huisarts heeft is het percentage dat aangeeft met die arts dialect te spreken (38%) dan weer opvallend laag omdat vaak gehoord wordt dat dialect spreken in de zorg beter in staat is een vertrouwensband met arts of verpleger te scheppen. Daarbij dient wel opgemerkt dat het aandeel ouderen dat dialect spreekt met zijn huisarts aanzienlijk groter is (47%) dan het aandeel jongeren onder de 35 jaar (23%). En de huisarts zal natuurlijk zelf ook niet altijd in staat zijn om dialect te spreken.

Limburgs spreken is één, Limburgs schrijven is weer iets anders. Van degenen die de Limburgse taal mondeling al dan niet gebrekkig beheerst, geeft de helft (50%) aan nooit in het Limburgs te schrijven. De andere helft gebruikt wel eens Limburgs bij het schrijven van e-mails (17%), op sociale media als Facebook of Twitter (19%) en bij WhatsApp-verkeer met familie en vrienden (42%). Dat laatste percentage is opvallend hoog en dat wordt met name veroorzaakt doordat veel jongeren onder de 35 jaar Limburgs schrijven bij het gebruik van WhatsApp, namelijk 52%, terwijl ook de leeftijdscategorieën 35-49 jaar met 44% en de groep 50-64 jaar met 46% zich niet onbetuigd laten. Alleen de 65 plussers laten het bij WhatsApp enigszins afweten met 29% maar dat wordt waarschijnlijk vooral veroorzaakt doordat zij minder gebruik maken van dat medium.

4. Houding ten opzichte van de Limburgse taal

Hoe staat de Limburgse bevolking in het algemeen tegenover de Limburgse taal? In grote lijnen kunnen we zeggen dat die houding positief is. 81% geeft aan heel positief (56%) of positief (25%) over de Limburgse dialecten te denken. Een kleiner aandeel van 16% zegt neutraal tegenover het Limburgs te staan terwijl slechts een kleine minderheid van 4% negatief (3%) of heel negatief (1%) daar tegenover staat. Wat opvalt is dat ook hier verschillen in leeftijd een rol spelen. Terwijl van de 65-plussers 89% (heel) positief over het Limburgs denkt is dat bij de groep onder de 35 jaar nog "slechts" 70%.

Aan degenen die aangeven positief te staan tegenover het Limburgs (81%) is gevraagd in eigen bewoordingen weer te geven waar die positieve houding uit voortvloeit. Dat leidt tot een grote variëteit aan antwoorden waarvan de meest voorkomende als volgt kunnen worden samengevat:

- Het karakter van de Limburgse taal (mooi, zacht, warm, melodieus, charmant, leuk, grappig e.d.) : 23%
- De eigenheid/identiteit die met het Limburgs samenhangt : 18%
- Het behoud van eigen cultuur/erfgoed : 13%
- Limburgs scheidt verbondenheid : 8%
- Limburgs geeft een thuisgevoel/vertrouwdheid : 6%
- Leuk dat er zoveel verschillende dialecten zijn : 6%
- Limburgs is moedertaal/afkomst/roots : 6%
- Limburgs is speciaal/uniek/eigen sfeer : 5%
- Je kunt er beter je gevoel in uitdrukken : 3%

Voor sommige respondenten is het antwoord op die vraag zo vanzelfsprekend dat ze niet meer noteren dan: "Gewoon, niets bijzonders", of "Hoort er gewoon bij". Opvallend is dat het feit dat het Limburgs zoveel verschillende varianten kent - wat nogal eens wordt aangegrepen om te beweren dat "het Limburgs" niet bestaat - enkel als een positieve eigenschap van die taal wordt genoemd: 6% noteert dat expliciet als een reden om de Limburgse taal juist te waarderen. Ook het feit dat de rest van Nederland je niet kan verstaan als je Limburgs praat wordt enkele keren als positief, d.w.z. "eigen" aangeduid.

Aan de minderheid van 4% die negatief staat tegenover het Limburgs is uiteraard ook gevraagd in eigen bewoordingen aan te geven waar die negatieve houding op gebaseerd is. De meest voorkomende reden blijkt dat men het een lelijke, lompe, boerse, domme, stomme en zelfs beschamende taal vindt. Voor de respondenten die geen Limburgs spreken is het feit dat men in die taal wordt aangesproken, of dat gesprekspartners volharden in het Limburgs terwijl duidelijk is dat men zelf Nederlands spreekt, enkele keren een steen des aanstoets. Maar ook wie wel Limburgs spreekt vindt dat die taal soms dom overkomt, of denkt tenminste dat dit bij anderen (in de rest van Nederland) zo overkomt. Enkele letterlijke reacties ter illustratie:

- *"Overal in winkels maar ook telefonisch spreekt men dialect tegen je. Iets wat ik in Twente, waar ik geboren ben en men ook dialect spreekt, nog nooit ben tegengekomen."*
- *"Ik heb zelf ook een zachte G maar ik betrap me erop als ik het op TV iemand hoor spreken, dat ik ze al meteen dommer vind overkomen dan iemand die accentloos Nederlands spreekt."*

Uit dit laatste citaat blijkt dat er zoals vaker geen onderscheid wordt gemaakt tussen dialect spreken en Nederlands spreken met een Limburgs - zachte G - accent. Nog eens voor alle duidelijkheid: degenen die negatief denken over de Limburgse taal vormen een kleine minderheid (4%) van de Limburgse bevolking.

Hoe kijken de inwoners van Limburg vanuit die overwegend positieve achtergrond naar de toekomst van de Limburgse taal? Onderstaande tabel geeft een overzicht van de antwoorden daarop.

Tabel 3: De toekomst van de Limburgse taal

Verwachtingen voor de toekomst	%
In de toekomst zal meer Limburgs worden gebruikt dan nu	4
In de toekomst zal even veel Limburgs worden gebruikt als nu	27
In de toekomst zal minder Limburgs worden gebruikt dan nu	55
In de toekomst zal geen Limburgs meer worden gebruikt	2
Geen idee/weet niet	12
Totaal	100%
n =	1.011

Dat voorspelt niet veel goeds voor de toekomst van het Limburgs als we de Limburgers zelf mogen geloven. Meer dan de helft van hen is ervan overtuigd dat er in de toekomst minder Limburgs gesproken zal worden dan nu het geval is. Positief is dan weer wel dat slechts een klein aandeel van 2% denkt dat het Limburgs helemaal zal verdwijnen. Positief zou je ook kunnen duiden dat er in dit geval weinig of geen verschil is tussen oudere en jongere inwoners. Ook bij de jongeren is het aandeel dat denkt dat het Limburgs helemaal verdwijnt niet groter dan 5%.

Naast de toekomstverwachting is ook gevraagd naar het belang dat men hecht aan het behoud van het Limburgs. Dan blijkt dat ondanks die relatief negatieve verwachtingen voor de toekomst een ruime meerderheid van de Limburgers veel belang hecht aan het voortbestaan van hun taal. In totaal 79% vindt het heel belangrijk (50%) dan wel belangrijk (29%) dat de Limburgse taal voor de toekomst behouden blijft. Naast een groep die daar neutraal tegenover staat (15%) is er een aandeel van 6% dat het behoud (helemaal) niet belangrijk vindt. Bij de groep onder de 35 jaar is die categorie met 13% dan wel weer wat groter.

Er is de respondenten bij de enquête een aantal mogelijke maatregelen voorgelegd die het behoud van de Limburgse taal zouden kunnen bevorderen met de vraag in hoeverre men denkt dat elk van die maatregelen zou moeten genomen worden om de toekomst van het Limburgs veilig te stellen. Onderstaande tabel geeft de antwoorden weer.

Tabel 4: Maatregelen om de Limburgse taal veilig te stellen

Mogelijke maatregelen	%
Ouders moeten hun kinderen in het dialect opvoeden	63
Scholen moeten aandacht besteden aan het Limburgs	53
De provincie moet gelden beschikbaar stellen om het Limburgs te bevorderen	34
De Limburgse media moeten meer aandacht besteden aan het Limburgs	34
Kinderdagverblijven moeten kinderen ook in het dialect aanspreken	32
Het rijk moet gelden beschikbaar stellen om het Limburgs te bevorderen	19
Er moet meer wetenschappelijk onderzoek komen naar het Limburgs	14
Het Limburgs hoeft voor mij niet te worden veiliggesteld	17

n =	1.011
-----	-------

Dat ouders hun kinderen in het dialect moeten opvoeden vindt het meest weerklank onder de Limburgse bevolking. 63% ziet dat als een geschikte methode om het Limburgs veilig te stellen. Dat scholen aandacht moeten besteden aan het Limburgs, daar ik ook nog meer dan de helft (53%) voor te vinden. Daarna neemt het draagvlak voor de geopperde maatregelen snel af. Ongeveer een derde vindt dat ook de kinderdagverblijven de kinderen in het dialect moeten aanspreken en een even groot deel is van mening dat de provincie gelden beschikbaar moet stellen voor het bevorderen van de Limburgse taal. Ook een derde vindt dat de Limburgse media meer aandacht moeten besteden aan de dialecten. Opvallend is ook hier weer dat het draagvlak over de hele lijn van mogelijke maatregelen afneemt naarmate de respondenten jonger zijn. Zo vindt 50% van de 65 plussers (de opa's en oma's dus) dat kinderdagverblijven de kinderen ook in het dialect moeten aanspreken, terwijl dit bij de groep onder de 35 (de potentiële ouders dus) slechts 15% is. En ook naar regio treden weer verschillen op. Zo vindt in Westelijk Zuid Limburg en Midden Limburg respectievelijk 70% en 67% dat ouders hun kinderen in het dialect moeten opvoeden terwijl dat in Oostelijk Zuid Limburg en Noord Limburg respectievelijk 53% en 59% is.

Aan de respondenten is ook een aantal stellingen voorgelegd met de vraag in hoeverre zij het met elk daarvan eens zijn. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de antwoorden.

Tabel 5: Reacties op stellingen

Stellingen	(Helemaal) mee eens %	Neutraal %	(Helemaal) oneens %	Totaal %
Aan bekende Nederlanders uit Limburg mag je best horen waar ze vandaan komen	82	15	3	100
Door mijn dialect voel ik mij verbonden met andere Limburgers	67	21	13	100
Dialect spreken schept een gezelliger sfeer dan Nederlands praten	67	20	14	100
Wie zijn dialect verliest, verliest een stuk van zijn eigenheid	59	22	19	100
Met de kinderen thuis dialect spreken maakt het makkelijker voor ze om andere talen te leren	56	31	13	100
Door dialect te spreken sluit je niet-Limburgers buiten	39	28	34	100
Met de kinderen thuis dialect spreken is nadelig voor hun latere kennis van het Nederlands	21	21	58	100
n =	1.011			

De meeste instemming treft de stelling dat je aan bekende Nederlanders uit Limburg best mag horen waar ze vandaan komen: 82% van de Limburgers is het daarmee eens. Onder jongeren van minder dan 35 jaar vindt die stelling weer wat minder bijval: 72%. Dat dialect spreken een gezelliger sfeer schept dan Nederlands praten en dat Limburgers zich door hun

dialect verbonden voelen met andere Limburgers vindt ruim twee derde van de inwoners van de provincie. Meer dan de helft (58%) is het niet eens met de vaak gehoorde stelling dat dialect spreken met kinderen hun kennis van het Nederlands nadelig beïnvloedt. Dat wie zijn dialect verliest daarmee ook een stuk van zijn eigenheid kwijtraakt wordt door 59% beaamd.

Een aantal van deze stellingen was ook opgenomen in de Limburg enquête die Rob Belemans van de Universiteit van Leuven in 2002 onder de Nederlands-Limburgse bevolking heeft afgenomen. Daarbij werden de antwoordcategorieën “Helemaal mee eens” en “Grotendeels mee eens” gehanteerd. Als we de opgetelde percentages vergelijken met de categorieën “helemaal mee eens” en “mee eens” van dit Veldeke onderzoek dan zien we de volgende verschillen¹:

- Waar in 2002 nog 94% van de Limburgers vond dat je aan bekende Nederlanders uit Limburg best mag horen waar ze vandaan komen, is dat aandeel nu gezakt naar 82%.
- Waar in 2002 nog 84% van mening was dat dialect spreken gezelliger is dan Nederlands spreken, is dat aandeel nu nog 67%.
- Waar in 2002 nog 84% de stelling onderschreef dat je met het verlies van je dialect een stuk van je eigenheid verliest, is dat nu 59%.
- Maar: waar in 2002 nog 81% van mening was dat thuis met de kinderen dialect spreken nadelig was voor hun kennis van het Nederlands, is dat aandeel nu nog maar 21%!

Drie van de vier stellingen laten een daling zien in de achting voor de Limburgse dialecten maar op het punt van het nadeel dat kinderen zouden ondervinden voor hun kennis van het Nederlands door thuis dialect te spreken, is duidelijke winst geboekt: de overgrote meerderheid die indertijd deze stelling - die inmiddels door tal van wetenschappelijke onderzoeken is weerlegd - onderschreef, is nu geslonken tot een minderheid.

5. Bekendheid van Veldeke Limburg

De naambekendheid van Veldeke en van een drietal andere taalorganisaties is met een tweetal vragen vastgelegd. Allereerst is gevraagd naar de spontane bekendheid, d.w.z. dat respondenten zelf namen moeten noteren van Limburgse taalorganisaties die ze kennen. De spontane naambekendheid van Veldeke bedraagt 20%. Dat wil zeggen dat een op de vijf Limburgers Veldeke kan noemen. Andere organisaties waarvan verondersteld wordt dat ze zich inzetten voor het behoud en het bevorderen van het Limburgs zijn:

• Veldeke	:	20%
• L1 (Radio/TV)	:	3%
• Carnavalsverenigingen	:	2%
• Heemkundeverenigingen	:	2%
• Provincie Limburg	:	2%

---

¹ Het onderzoek in 2002 hanteerde ook een vraagstelling met 5 antwoordcategorieën, waarbij de tussencategorie was aangeduid als “weet niet/geen mening”. In ons onderzoek heet die categorie “neutraal”. Overigens is niet uit te sluiten dat de steekproef in het 2002-onderzoek van Belemans enigszins vertekend is doordat die op basis van zelf aanmelding tot stand is gekomen. Daardoor kan het zijn dat mensen die bij voorbaat geïnteresseerd zijn in dialect, meer dan gemiddeld hebben deelgenomen, waardoor de uitkomsten positiever uitvallen voor de Limburgse taal en het verschil met het actuele onderzoek, waarbij een random steekproef is gebruikt, groter is.

Andere genoemde organisaties, zoals het Huis voor de Kunsten, Kal Plat, de VVV, de Raod veur 't Limburgs, het Meertensinstituut, het LGOG, de VLDN en Leonie Cornips scoren minder dan 0,5%.

Daarna is van een van een vijftal organisaties nagegaan hoe het met hun geholpen bekendheid ervoor staat, d.w.z. welk antwoord men geeft als de namen van die organisaties voorgegeven worden. Onderstaande tabel geeft de uitkomsten weer.

Tabel 6: Geholpen naambekendheid

Organisaties	Kent goed %	Kent een beetje %	Kent alleen van naam %	Nooit van gehoord %	Totaal %
Huis voor de Kunsten Limburg	2	8	22	68	100
Levende Talen Limburgs	1	4	12	83	100
Raad veur 't Limburgs	1	3	12	84	100
Talep	1	2	5	93	100
Veldeke Limburg	13	19	17	52	100
n =	1011				

Veldeke springt er qua naambekendheid duidelijk als beste uit. Bijna de helft van alle Limburgers heeft op zijn minst van Veldeke ooit gehoord terwijl een derde de vereniging goed tot een beetje kent. Het Huis voor de Kunsten volgt op ruime afstand (68% nooit van gehoord) en Levende Talen Limburgs alsmede de Raod veur 't Limburgs daar weer ruim achter (meer dan 80% nooit van gehoord). Talep is duidelijk het minst bekend: meer dan 90% van de Limburgers heeft er nog nooit van gehoord.

Bij Veldeke kan met recht de vraag gesteld worden: is het glas half vol of half leeg? Als om en nabij de helft van de Limburgers nog nooit van de vereniging gehoord heeft, kun je niet blij zijn met de uitkomst. Als je van de andere kant de vergelijking met de overige taalorganisaties maakt, dan zou je het glas ook half vol kunnen noemen. Schrijnender wordt deze vraag wanneer we bezien hoe de bekendheid van Veldeke onderverdeeld naar de verschillende leeftijdscategorieën eruit ziet.

Tabel 6: Geholpen naambekendheid Veldeke naar leeftijd

Veldeke Limburg	Kent goed %	Kent een beetje %	Kent alleen van naam %	Nooit van gehoord %	Totaal %	n =
65 jaar en ouder	23	29	20	28	100	259
50 - 64 jaar	13	17	22	48	100	323
35 - 49 jaar	7	14	14	65	100	237
18 - 34 jaar	4	12	11	73	100	192
Totaal n =						1011

De naambekendheid neemt zoals uit deze tabel blijkt drastisch af naarmate de leeftijd jonger is. Bij de Limburgers onder de 35 jaar heeft bijna driekwart nog nooit van Veldeke gehoord. Als Veldeke dus iets aan zijn naambekendheid wil doen dan zal het zaak zijn bij de jongere

Limburgers te beginnen. Qua regio scoort Veldeke het best in Zuid West Limburg (Maastricht e.o.) met 37% goed of een beetje bekend en Midden Limburg (Roermond/Weert) met 36%, terwijl Noord Limburg met 29% en Zuid Oost Limburg met 21% de rij sluiten.

6. Imago van Veldeke Limburg

Net als bij de naambekendheid is het imago van Veldeke ook gemeten door te beginnen met een open vraag naar de algemene indruk van Veldeke om die in een paar trefwoorden weer te geven. Van degenen die überhaupt een indruk hebben van Veldeke die voldoende is om daar een trefwoord aan te verbinden (21% van de ondervraagde Limburgers, d.w.z. 206 respondenten), kent de grootste groep (30%) Veldeke als organisatie die zich inzet voor het behoud, het beschermen of het bevorderen van de Limburgse taal. Andere kwalificaties of associaties die daarop volgen, in frequentie van voorkomen:

- Behoud/beschermen/bevorderen Limburgs: 30%
- Positieve indruk/goed bezig : 10%
- Activiteiten/lezingen/bijeenkomsten : 8%
- Actief/enthousiast : 8%
- Goed dat ze er zijn/goed werk : 8%
- Toneel/cabaret : 5%
- Boeken/publicaties : 5%
- Volkscultuur/erfgoed : 5%
- Onderzoek : 4%
- Woordenboeken : 4%
- Declamatiewedstrijd : 4%
- Sociale media/Facebook : 3%
- Tijdschrift/blad : 3%
- Dictee : 3%
- Ook voor kinderen/school : 3%
- Cursussen : 2%

Enkele kwalificaties die incidenteel voorkomen zijn onder meer: deskundig, authentiek, grappig, gezellig, handig, humor, informatief, maar ook elitair, ouderwets en oubollig. Enkele reacties zijn de moeite waar om uitgebreider weer te geven:

- *“Soms doen ze ook wel alsof ze het allemaal zelf hebben uitgevonden.”*
- *“Lang geleden was ik lid en toen werd veel te veel nadruk gelegd op het perfect spreken van een bepaald dialect in plaats van het spreken van dialect in het algemeen.”*
- *“Probleem is dat ze het niet eens worden over het Limburgs.”*
- *“Ze schieten af en toe te ver door daar ze het dialect opnieuw willen uitvinden.”*

Dit soort citaten duiden op een eigenschap die Veldeke (in het verleden?) wel vaker werd toegedicht, namelijk dat het betweterig was en pretendeerde altijd alles beter te weten als het om het Limburgs gaat. Dat strijkt sommige mensen, die hun dialect als iets heel eigens beschouwen, blijkbaar tegen de haren in.

In aansluiting aan de vraag naar spontane associaties met de naam Veldeke is de respondenten ook een aantal begrippen voorgelegd met de vraag in hoeverre zij die bij Veldeke vinden passen. Onder staande tabel geeft het percentage weer dat die kwalificatie (heel) goed vindt passen.

Tabel 7: Imago kenmerken Veldeke Limburg

Eigenschappen	Past (heel) goed %	Neutraal %	Past (helemaal) niet %	Weet niet/geen idee %	Totaal %
Deskundig	62	16	1	21	100
Nuttig	67	15	1	17	100
Belangrijk	67	15	1	16	100
Voor alle Limburgers	63	17	3	17	100
Aan de weg timmerend	49	23	4	24	100
Ouderwets	15	27	36	23	100
n =	490				

Om en nabij twee derde van alle Limburgers die bekend zijn met Veldeke is het eens met de kwalificaties deskundig, nuttig, belangrijk en “voor alle Limburgers”. Minder eenstemmigheid heerst er ten aanzien van de kenmerken “Aan de weg timmerend” en ouderwets. Wat dat laatste betreft zijn de meningen het meest verdeeld. Slechts iets meer dan een derde (36%) durft die kwalificatie voor Veldeke van de hand te wijzen, een iets kleinere groep (27%) houdt zich op de vlakte en 15% vindt dat Veldeke inderdaad als ouderwets betiteld mag worden. Dat Veldeke aan de weg timmert, daar is ongeveer de helft (49%) het mee eens terwijl een bijna even groot deel (47%) het niet weet of neutraal scoort, wat even goed een bewijs is dat Veldeke niet aan de weg timmert.

7. Algemene conclusies en overwegingen

- In het verleden is al vaker de noodklok geluid voor het voortbestaan van de Limburgse taal. In feite is dialectvereniging Veldeke bijna 100 jaar geleden opgericht om de gevreesde teloorgang van het Limburgs te voorkomen. Als we nu een eeuw later constateren dat nog driekwart van de inwoners van de provincie Limburgs spreekt, dan zou je mogen zeggen dat het al met al nog wel meevalt met het verval.
- Toch blijven de vooruitzichten voor de toekomst zorgelijk. De vaardigheid om Limburgs te spreken neemt af naarmate men jonger is. Onder de jongst gemeten categorie (18-34 jaar) spreekt nog slechts 52% vloeiend Limburgs terwijl dit bij de oudste groep (65+) nog 74% is. Als die tendens zich doorzet zou dat betekenen dat de Limburgse taal binnen enkele generaties een minderheidstaal is.
- Een en ander laat onverlet dat meer dan 80% van de Limburgers positief staat ten opzichte van de Limburgse taal. En slechts een kleine minderheid van 4% zegt negatieve gevoelens daarover te koesteren. Dat biedt met andere woorden een goede basis om het Limburgs te bevorderen en voor de toekomst te bewaren.

- Dat die bevordering zal moeten beginnen bij de jongere generaties ligt met het oog op de uitkomsten van dit onderzoek voor de hand. En dat ook bij de leeftijdsgroep 18-35 jaar nog meer dan 70% positief staat ten opzichte van het Limburgs, maakt die operatie zeker niet bij voorbaat kansloos.
- Veldeke heeft dan ook de aandacht voor de Limburgse taal in het onderwijs, van kinderdagverblijven tot de middelbare scholen, als een van de speerpunten van haar toekomstig beleid gemaakt.
- Dat het Limburgs onder jongere Limburgers niet helemaal uit beeld verdwijnt mag blijken uit het feit dat meer dan de helft van de inwoners tussen 18 en 35 jaar bij WhatsApp verkeer ook in het Limburgs schrijft. Alle reden voor Veldeke om ook aandacht te besteden aan het propageren van de Limburgse taal via de sociale media.
- Daarmee is een tweede speerpunt genoemd van het beleid dat door Veldeke is vastgelegd in haar Visiestuk "Op waeg nao e laeve lank Limburgs". Daarbij sluit de derde speerpunt nauw aan: het ontwikkelen van nieuwe streektaalproducten en diensten die kunnen worden aangewend in onderwijs, openbare ruimte en werkomgeving met het doel het spreken en schrijven van Limburgs te normaliseren.
- De positieve grondhouding die een groot deel van de Limburgse bevolking heeft ten aanzien van het Limburgs en ook ten aanzien van Veldeke als belangenbehartiger daarvan, biedt voldoende aanknopingspunten om die speerpunten te effectueren.
- Het traditionele beeld dat Veldeke een club van ouderwetse grijze mannen zou zijn, is nog niet helemaal uitgeroeid maar het feit dat de vereniging door een ruime meerderheid ook als belangrijk, deskundig en nuttig wordt gezien biedt een basis om op voort te bouwen.
- Een professioneel opgezette communicatiestrategie om een en ander over het voetlicht te brengen is daarvoor een noodzakelijke voorwaarde.

Bijlage 1: Vragenlijst

Onderzoek Veldeke Limburg Vragenlijst

Aankondiging: Spreekt u Limburgs, Nederlands of allebei?

Introductie

Ons bureau is momenteel bezig met een onderzoek naar het taalgebruik in Limburg.

Om te bepalen of u voor dit onderzoek in aanmerking komt eerst een paar algemene vragen.

S1. Wat is uw leeftijd?

.. jaar

(prog: 17 jaar of < einde onderzoek)

S2. U bent?

1. Man
2. Vrouw

S3. In welk postcodegebied woont u? (alleen de 4 cijfers invullen)

....

(prog: buiten de lijst postcodes einde onderzoek)

Quota steekproef (totale n=1000)

	Noord Limburg	Midden Limburg	Westelijk Zuid Limburg	Oostelijk Zuid Limburg
Man	123	123	123	123
Vrouw	127	127	127	127

Limburg is een van de provincies waar naast het Nederlands ook dialect wordt gesproken. We willen graag inzicht krijgen in de mate waarin dat dialect voorkomt en bij welke gelegenheid het gesproken wordt of juist niet. Wanneer we het in de vragenlijst hebben over "het Limburgs" dan bedoelen we de verschillende varianten van die taal die verspreid door de provincie voorkomen.

1. Hoe lang woont u al in de provincie Limburg?

- a. Vanaf mijn geboorte onafgebroken
- b. Vanaf mijn geboorte met onderbreking(en) buiten de provincie
- c. Hier komen wonen meer dan 10 jaar geleden
- d. Hier komen wonen 5 à 10 jaar geleden
- e. Hier komen wonen 2 à 3 jaar geleden
- f. Hier komen wonen minder dan 2 jaar geleden

- 2. Wat is uw moedertaal, d.w.z. de taal die vroeger bij u thuis gesproken werd tussen ouder(s) en kinderen? (meer antwoorden mogelijk)**
- Nederlands
  - Een van de Limburgse dialecten
  - Een ander dialect in Nederland
  - Een buitenlandse taal, namelijk _____ noteren
- 3. Beheerst u momenteel een van de Limburgse dialecten?**
- Ik spreek het vloeiend
  - Ik spreek het wel maar gebrekkig
  - Ik spreek het niet maar begrijp het wel (*verder met 8*)
  - Ik spreek het niet en begrijp het niet (*verder met 8*)
- 4. Welk dialect spreekt u dan?**
- Het dialect van mijn woonplaats
  - Het dialect van een eerdere woonplaats
  - Een mengelmoes van Limburgse dialecten
  - Anders, namelijk _____ (*Noteren*)
- 5. Hoe vaak spreekt u een van de Limburgse dialecten?**
- (vrijwel) dagelijks
  - regelmatig
  - roms
  - (vrijwel) nooit
- 6. Met wie spreekt u wel eens Limburgs dialect? Vink alle groepen aan waarmee u wel eens Limburgs dialect spreekt.**
- Met mijn partner
  - Met mijn kinderen
  - Met familieleden
  - Met vrienden en kennissen
  - Met collega's op het werk
  - Met personeel in winkel of markt
  - Met medewerkers van officiële instanties (gemeente, bank, postkantoor e.d.)
  - Met mijn huisarts
  - Met vreemden op straat
- 7. Schrijft u ook wel eens in een van de Limburgse dialecten? Bij welke gelegenheid doet u dat dan? (meer antwoorden mogelijk)**
- Schrijf nooit in het dialect
  - In e-mailverkeer met mensen die ook dialect spreken of schrijven
  - In WhatsApp verkeer met familie en/of vrienden
  - Op sociale media als Facebook, Twitter, Instagram e.d.
  - Anders, namelijk _____ (*noteren*)

- 8. Hoe staat u in het algemeen tegenover de Limburgse dialecten?**
- Heel positief (*verder met 10*)
  - Positief (*verder met 10*)
  - Neutraal (*verder met 11*)
  - Negatief (*verder met 9*)
  - Heel negatief (*verder met 9*)
- 9. Kunt u toelichten waarom u negatief staat tegenover Limburgse dialecten?**
 _____ (*antwoord noteren*) (*verder met 11*)
- 10. Wat vindt u in het bijzonder positief aan de Limburgse dialecten? _____ -**
 _____ (*antwoord noteren*)
- 11. Er zijn de laatste tijd nogal wat geluiden dat het slecht gesteld is met de toekomst van de Limburgse dialecten (Code Rood e.d.). Hoe denkt u over de toekomst van het Limburgs?**
- In de toekomst zal meer Limburgs worden gebruikt dan nu
  - In de toekomst zal evenveel Limburgs worden gebruikt als nu
  - In de toekomst zal minder Limburgs worden gebruikt dan nu
  - In de toekomst zal geen Limburgs meer worden gebruikt
  - Geen idee, weet niet
- 12. Hoe belangrijk vindt u het dat het Limburgs voor de toekomst behouden blijft?**
- Heel belangrijk
  - Wel belangrijk
  - Neutraal
  - Niet belangrijk
  - Helemaal niet belangrijk
- 13. Wat zou er moeten gebeuren om de toekomst van het Limburgs veilig te stellen?**
(meer antwoorden mogelijk)
- Ouders moeten hun kinderen in het dialect opvoeden
  - Kinderdagverblijven moeten kinderen ook in het dialect aanspreken
  - Scholen moeten aandacht besteden aan het Limburgs
  - De provincie moet gelden beschikbaar stellen om het Limburgs te bevorderen
  - Het rijk moet gelden beschikbaar stellen om het Limburgs te bevorderen
  - Er moet meer wetenschappelijk onderzoek komen naar het Limburgs
  - De Limburgse media moeten meer aandacht besteden aan het Limburgs
  - Anders, namelijk _____ (*noteren*)
  - Het Limburgs hoeft voor mij niet te worden veilig gesteld
- 14. Hieronder staat een aantal stellingen. Wilt u aangeven in welke mate u het met elke stelling eens bent?**
- Helemaal mee eens
  - Wel mee eens
  - Neutraal
  - Niet mee eens
  - Helemaal niet mee eens
    - Aan bekende Nederlanders uit Limburg mag je beste horen waar ze vandaan komen.
    - Dialect spreken schept een gezelligere sfeer dan Nederlands praten.
    - Wie zijn dialect verliest, verliest een stuk van zijn eigenheid.
    - Met de kinderen thuis dialect spreken is nadelig voor hun latere kennis van het Nederlands.

- v. Door mijn dialect voel ik mij verbonden met andere Limburgers.
- vi. Met de kinderen thuis dialect spreken maakt het makkelijker voor ze om andere talen te leren
- vii. Door dialect te spreken sluit je niet-Limburgers buiten.

15. Er zijn in Limburg verschillende organisaties die zich inzetten voor het behoud en de bevordering van het Limburgs. Welke organisaties kent u? (noteren)

- a. _____
- b. _____
- c. _____
- d. _____
- e. _____

16. Hier onder staat een lijst van organisaties die zich inzetten voor het behoud en de bevordering van het Limburgs. In welke mate bent u bekend met elk van die?

- a. Kent goed
- b. Kent een beetje
- c. Kent alleen van naam
- d. Nooit van gehoord
  - i. **Huis voor de Kunsten Limburg**
  - ii. **Levende Talen Limburgs**
  - iii. **Raad veur 't Limburgs**
  - iv. **Talep**
  - v. **Veldeke Limburg**

17. (Indien men bij vraag 16 aangeeft nooit van Veldeke gehoord te hebben verder met vraag 20)

Bent u lid van de vereniging Veldeke?

- a. Ben momenteel lid
- b. Lid geweest maar nu niet meer
- c. Nooit lid geweest

18. Wat is uw algemene indruk van Veldeke? Kunt u in een paar trefwoorden aangeven welke kenmerken van Veldeke u zo te binnen schieten? (noteren)

- a. _____
- b. _____
- c. _____
- d. Geen idee, weet niet

19. We noemen een aantal mogelijke kenmerken van Veldeke. Kunt u aangeven in hoeverre u vindt dat elk kenmerk past bij de vereniging Veldeke?

- a. Past heel goed
- b. Past wel
- c. Neutraal
- d. Past niet
- e. Past helemaal niet
- f. Geen idee, weet niet
  - i. Deskundig
  - ii. Nuttig
  - iii. Belangrijk
  - iv. Voor alle Limburgers
  - v. Aan de weg timmerend

vi. Ouderwets

20. Mogen we tenslotte nog enkele achtergrondgegevens van u noteren?

a. Waar bent u geboren?

- i. Binnen Limburg
- ii. Buiten Limburg maar in Nederland
- iii. Buiten Nederland
- iv. Geen antwoord

b. Waar is uw vader geboren?

- i. Binnen Limburg
- ii. Buiten Limburg maar in Nederland
- iii. Buiten Nederland
- iv. Onbekend
- v. Geen antwoord

c. Waar is uw moeder geboren?

- i. Binnen Limburg
- ii. Buiten Limburg maar in Nederland
- iii. Buiten Nederland
- iv. Onbekend
- v. Geen antwoord

d. Hoe is uw huishouden samengesteld?

- i. Alleenstaand
- ii. Samenwonend zonder thuiswonende kinderen
- iii. Samenwonend met 1 of meer thuiswonende kinderen, (jongste) kind 0-10 jaar
- iv. Samenwonend met 1 of meer thuiswonende kinderen, (jongste) kind 11-19 jaar
- v. Samenwonend met 1 of meer thuiswonende kinderen, (jongste) kind 20 jaar of ouder

e. Wat is de hoogste opleiding die u heeft afgemaakt?

- i. Geen of basisonderwijs
- ii. LBO / VMBO (kader- of beroepsgericht) / MBO 1 / VBO
- iii. MAVO / HAVO of VWO (overgegaan naar 4e klas) / VMBO (theoretisch of gemengd) / (M)ULO
- iv. MBO 2, 3, 4 of MBO vóór 1998
- v. HAVO of VWO (met diploma afgerond) / HBS / MMS
- vi. HBO of universitair propedeuse
- vii. HBO of universitair bachelor/kandidaats
- viii. HBO of universitair master/doctoraal/postdoctoraal

f. Welk van onderstaande situaties past bij u het best?

- i. Zelfstandig ondernemer / ZZP'er
- ii. Werkzaam in loondienst
- iii. Werkzaam bij de overheid
- iv. Arbeidsongeschikt
- v. Werkloos / werkzoekend / bijstand
- vi. Gepensioneerd of VUT
- vii. Studerend / schoolgaand
- viii. Huisvrouw / huisman / anders

21. Dat waren alle vragen. Hartelijk dank voor uw medewerking!

Bijlage 2: Onderzoekverantwoording

Onderzoekmethode	:	Online onderzoek
Steekproef	:	Quota steekproef Quota op geslacht en regio
Herkomst adressen	:	Panelclix, Iso gecertificeerd onderzoekspanel
Steekproefomvang	:	1011
Representativiteit	:	Na weging op regio, leeftijd en opleidingsniveau is de steekproef representatief op: geslacht, leeftijd, regio en opleidingsniveau
Vragenlijst	:	Opgesteld door Veldeke Limburg na advies door R&M Matrix in definitieve vorm gegoten
Veldwerkperiode	:	15 t/m 21 januari 2021
Projectverantwoordelijk R&M Matrix	:	Max Cramwinckel Directeur R&M Matrix 043-3508000 m.cramwinckel@renmmatrix.nl